

olağanüstü komik

TERRY PRATCHETT

Hayaletleri
Ancak **SEN**
Anlayabilirsin

BİR JOHNNY MAXWELL HİKÂYESİ

Hayaletleri Ancak **SEN** Anlayabilirsin

HAYALETLERİ ANCAK SEN ANLAYABİLİRSİN

© 2010, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. A.Ş.
1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

metin hakları © 1993, Lyn ve Terry Pratchett
resim hakları © 2018, The Random House Group Ltd

İlk baskı 1993 yılında İngiltere’de *Johnny and the Dead* adı ile bir Penguin Random House UK markası olan Doubleday tarafından gerçekleştirilmiştir.

YAZAR: Terry and Lyn Pratchett
RESİMLEYEN: Mark Beech
TÜRKÇELEŞTİREN: Niran Elçi
EDİTÖR: Ümit Mutlu
SON OKUMA: Burhan Düzçay
GRAFİK UYGULAMA: Aynur Sarıbüyük

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. Km. Başkent OSB 22. Cadde No:6 Malıköy/Ankara
Tel: 0 312 284 18 14

Birinci Baskı: Mart 2013 (2000 adet)
İkinci Baskı: Ekim 2019 (2000 adet)
(Gözden geçirilmiş baskıdır.)

ISBN: 978-605-285-258-3
Yayınevi sertifika no: 45041
Matbaa sertifika no: 16031

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

olağanüstü komik

TERRY PRATCHETT

Hayaletleri
Ancak **SEN**
Anlayabilirsin

 tudem

Terry Pratchett

Sör Terry Pratchett (evet, o gerçek bir şövalye), dünyanın en komik, en sevilen yazarlarından biri. Ayrıca çağdaş fantastik edebiyatın en önemli kalemlerinden. Olağanüstü bir başarı kazanmış olan “Diskdünya” kitaplarıyla özellikle tanınıyor. Henüz on yedi yaşındayken yazmaya başladığı öyküleri gazetelerde yayımlandı, ilk romanı *Halı Halkı* 1971’de çıktı. Pratchett, çocuklar ve yetişkinler için elliden fazla olağanüstü kitap yazdı. Pek çok ödül kazanan yazarın kitapları onlarca dile çevrildi ve dünya çapında, üç milyon aşağı beş milyon yukarı, en az yüz milyon sattı. 2014 yılında Diskdünya’nın 41. kitabını tamamlayan Pratchett, ne yazık ki 2015 yılında hayata gözlerini yumdu. Hâlen, İngiltere’de, Kitabı Raflardan En Çok Araklanan Yazarlar Listesi’nde başı çekiyor.
www.terrypratchett.co.uk

Tudem Yayın Grubundan çıkan kitapları:

Ulus (Roman)

Muhteşen Maurice ve Değişmiş Fareleri (Roman)

Viran Şatodaki Ejderhalar (Öykü)

Cadının Elektrikli Süpürgesi (Öykü)

Johnny Maxwell Serisi

İnsanlığı Ancak Sen Kurtarabilirsin (Roman)

Hayaletleri Ancak Sen Anlayabilirsin (Roman)

Zamanı Ancak Sen Durdurabilirsin (Roman)

YAZARIN NOTU

Tarihi birazcık çarpıttım. Fakat, bu kitapta da bahsi geçeceği gibi, “Dostlar Taburları” diye bir oluşum gerçekten de vardı. Ve gerçekten de, hem de yalnızca tek bir top mermisiyle, belli bir bölgeden gelmiş koskoca bir nesli tamamen yok etmek için kullanılmış olan, korkunç ölçüde masum bir araçtı... Neyse ki bu uygulama 1916 yazında, Birinci Somme Savaşı’yla birlikte sona erdi. Bu uygulama yüzünden savaşın yalnızca ilk gününde on dokuz bin Britanya askeri ölmüştü.

“Thomas Atkins” adı, Britanya Ordusu’nun belgelerinde, insanların şimdilerde “Herhangi Biri” takma adını kullandığı gibi kullanılıyordu. Zamanla “Tommy Atkins” Britanya askerini ifade eden bir isim hâline geldi.*

Ama elbette, ismi gerçekten Tommy Atkins olan askerler de vardı savaşta.

Bu kitap onlara adanmıştır.

Her nerede iseler...

---

* Türk ordusunda ve toplumunda da “Mehmetçik” sözcüğünün tüm askerleri ifade etmesi gibi... [Ç.N.]

Johnny, ölüleri neden görmeye başladığını kesinlikle bilmiyordu.

Kasaba Eşrafından Thomas Bowler, “Muhtemelen, görmemek için fazla tembel olduğundan,” dedi.

Eşraftan Bowler, çoğu insanın zihninin, onları rahatsız edecek şeyleri görmelerine izin vermediğini söyledi. Bowler, “Ölü gören başka insanlar da olsa, bilirdim,” diyordu; çünkü kendisi tüm hayatını (1822-1906) bu tür şeyleri görmeyerek geçirmişti.

Bingil Johnson, ki teknik olarak Johnny’nin en iyi arkadaşıydı, “Kafayı yediğin için ölüleri görmeye başladın,” dedi.

Ama diğer arkadaşı Yo-yok, ki bol bol tıp kitabı okurdu, “Muhtemelen bu, normal insanların aksine, zihnini *odaklayamamandan* kaynaklanıyor,” dedi. “Normal insanlar,” diye ekledi, “çevrelerinde olan biten hemen her şeyi görmezden gelebiliyorlar, böylece de çok daha

önemli şeylere... mesela, şeye... eh, tuvalete gitmek ve hayatlarını yaşamak gibi şeylere rahatça odaklanabiliyorlar. Buna karşılık sen sabahleyin gözlerini açıyorsun ve koca evren suratına tokat gibi iniyor.”

Bıngıl, “Bu dediklerin zaten ‘kafayı yemek’ anlamına geliyor,” dedi.

Evet. Adına ne denirse densin, *anlamı* buydu. Johnny, hiç kimsenin görmediği şeyleri görüyordu.

Örneğin, mezarlığın çevresinde oyalanan ölü insanları.

Eşraftan Bowler... eh, en azından, *eski* Eşraftan Bowler, ölülerin geri kalanına burun kıvırıyordu; kocaman, siyah mermerden bir mezarı olan Bay Vicenti’ye bile. Bay Vicenti’nin (1897-1958) mezarı, küçük bir çerçevenin ardından bakan ve hiç de ölü görünmeyen bir gençlik fotoğrafıyla ve meleklerle süslenmişti. Eşraftan Bowler, Bay Vicenti’nin, Mafya’nın “Capo de Monte”si olduğunu söylemişti.* Bay Vicenti ise, tam aksine, hayatı boyunca yalnızca tuhafiye toptancılığı, amatör kaçış sanatçılığı ve çocuk eğlendiriciliği yaptığını söylemişti Johnny’ye. Ki pek çok önemli açıdan, *bu* işler de Mafya üyesi olmaktan daha uzak sayılmazdı...

Fakat tüm bunlar, sonradan olmuştu. Johnny ölüleri çok daha iyi tanıdıktan sonra. Ford Capri’nin de hayaleti gökyüzüne uçup gittikten sonra...

---

* Aslında “Capo dei Capi” (yani *patronların patronu*) demek istemiş, ama yanlışlıkla “dağın başı” demiş. [E.N.]

Johnny mezarlığı ancak dedesinin yanında yaşamaya başladıktan sonra gerçekten keşfetti. Sıkıntılı Zamanlar'ın Üçüncü Aşama'sındaydı artık; Bağışmalar'dan (kötü bir aşamaydı) ve Bazı Konularda Sağduyulu Davranmak'tan (bu daha da kötüydü; Bağışmalar bile daha iyiydi) sonraki aşama. Babası, ülkenin diğer ucunda, kendine yeni bir iş arıyordu. Ve herkes artık sağduyulu davranmayı da bıraktığından, her şeyin yoluna girebileceği gibi muğlak bir his vardı ortamda. Johnny bütün bunlar hakkında düşünmemeye çalışıyordu.

Eve, otobüse binmek yerine kanal boyundaki yoldan yürüyerek gitmeye başlamıştı. Kısa süre içinde de zaten, mezarlık duvarının yıkık kısmının üstünden aşarsa ve sonra da krematoryum* binasının çevresinden dolanırsa, yolu yarı yarıya kısaltabileceğini fark etmişti.

Mezarlar, kanalın kıyasına kadar uzanıyordu.

Baykuşların ve tilkilerin yaşadığı eski mezarlıklardan biriydi burası. Hani şu, pazar gazetelerinde haberi çıkan, "Victoria Döneminden Kalma Mirasımız" gibi manşetlerle sunulan eski mezarlıklardan... Fakat o gazeteler *bu* mezarlıktan bahsetmezlerdi asla. Çünkü burası Londra'dan çok uzaktı ve dolayısıyla... eh, yanlış türden bir mirastı.

Bingil, mezarlığın ürkütücü olduğunu söyleyip eve bazen uzun yoldan gidiyordu. Oysa Johnny, mezarlık yeterince ürkütücü *olmadığı* için hayal kırıklığına uğramıştı. Hatta, buranın gerçekte ne olduğunu aklınızdan

---

* Bazı kültürlerde âdet olduğu üzere ölülerin yakıldığı yer. [E.N.]

çıkırırsanız, yani yerin altında yatan ve bütün geceyi sırtarak geçiren onca iskeleti unutmayı başarırırsanız, epey dost canlısı bir yer bile sayılabilirdi. Kuşlar şakıyordu, trafik gürültüsü çok uzaktan geliyordu... Huzurlu bir yerdi.

Yine de Johnny birkaç şeyi daha kontrol etmişti. Eski mezarların bazılarının tepesinde büyük taş kutular vardı. Bakımsız kalmış yerlerde bunlar çatlamış, hatta açılıp düşmüştü. Johnny, ne olur ne olmaz diye içeriye şöyle bir göz atmıştı...

...ve orada da hiçbir şey bulamayarak yine hayal kırıklığına uğramıştı.

Sonra bir de mozoleler vardı. Çok büyüktü bunlar. Kapıları vardı, küçük evlere benziyorlardı. Bol bol meleşli olan minik bahçe barakaları gibiydi hepsi. Melekler de beklenmedik ölçüde gerçekçiydi; özellikle de şu, girişin yakınındaki mozoleye işlenmiş olan, cennetten çıkmadan önce tuvalete gitmeyi akıl edememiş gibi görünen melek...

İki çocuk, yerdeki yaprak yığınlarını tekmeleyerek, mezarlıkta yürüyordu şimdi.

“Haftaya Cadılar Bayramı,” dedi Bingil. “Evde dans partisi veriyorum. Korkunç bir şey kılığında gelmen gerekiyor tabii. Yani *senin* kılık değiştirmen gerekmez.”

“Sağ ol be,” dedi Johnny.

“Bugünlerde dükkânlarda çok daha fazla Cadılar Bayramı malzemesi olduğunu fark ettin mi?” dedi Bingil.

“Guy Fawkes Gecesi yüzünden,” dedi Johnny. “Es-

kiden, Guy Fawkes Gecesi'nde, havai fişekler yüzünden bir dolu kişi yaralanıyordu. İnsanlar da bu yüzden Cadılar Bayramı'nı icat etti. Çünkü artık yalnızca maskeler falan takıyoruz.”*

“Bayan Nugent, bütün bunların hep doğüstü güçlerle falan uğraşmak demek olduğunu söylüyor,” dedi Bıngıl. Bayan Nugent, Bıngılların yan komşusuydu. Gecenin üçünde bangır bangır Madonna çalmak gibi konularda biraz mantıksız davranmasıyla tanınırdı.

“Muhtemelen öyledir,” dedi Johnny.

“Cadılar Bayramı'nda, cadılar dışarıda oluyormuş. Öyle söylüyor,” dedi Bıngıl.

“Nasil yani?” Johnny alnını kırıştırdı. “Mallorca'ya falan tatile mi gidiyorlarmış?”

“Sanırım,” dedi Bıngıl.

“Şey... mantıklı herhâlde. Muhtemelen, yaşlı olduklarından, sezon dışı özel indirimler falan alıyorlardı,” dedi Johnny. “Halam, neredeyse hiç para ödmeden otobüsle istediği yere gidiyor. Üstelik cadı bile değil.”

“O zaman, Bayan Nugent neden endişeleniyor ki?” dedi Bıngıl. “Bütün cadılar tatildeyken buralar çok daha güvenli olur?”

---

* Guy Fawkes, 1605 yılında İngiltere parlamento binasını havaya uçurmaya yönelik “Barut Komposu”nun öncüsü olan kişiydi. Bu eylem bir şekilde engellendi ve ondan sonra her 5 Kasım, Guy Fawkes Gecesi olarak kutlanır oldu. Zamanla bu gösteriler sadece eğlence odaklı hâle geldi. Ve zamanla, Amerikan kültürünün yayılmacı siyaseti sayesinde Cadılar Bayramı küreselleşti ve İngiltere’de de bu gecenin önüne geçti. [E.N.]

Küçük, vitraylı pencereleri bile olan çok süslü bir mozolenin önünden geçtiler. Bir mozolenin içine *kim* bakmak isterdi ki? Gerçi, öte yandan... *bir mozoleden dışarı bakmayı* kim isterdi?

“Cadılarla aynı uçağa binmek istemezdim,” dedi Bıngıl, derin düşünceler içinde. “Düşünsene... belki paran anca sonbaharda tatile gitmeye yetiyor, sonra uçağa biniyorsun ve bir bakmışsın, uçak dışarı giden bir sürü yaşlı cadıyla dolu!”

“Bir yandan da şarkı söylüyorlar, değil mi...” dedi Johnny. “*Haydi cadılar, haydi cadılar, haydiii! Tam zamanı tam zamanı şimdiii!..*”

“Tabii. Hatta bir de, *Viva Espanya.*”

“Ama bahse girerim, otellerde en iyi hizmeti onlar alıyordur,” dedi Johnny.

“Evet.”

“Gerçekten komik,” dedi Johnny.

“Ne?”

“Bir kitapta okumuştum. Meksika gibi bir yerde yaşayan insanlar hakkındaydı. Her sene, Cadılar Bayramı’nda, hepsi birden mezarlığa gidip büyük bir kutlama yaparlarmış. Sırf öldüler diye insanların neden her şeyden dışlanmaları gerektiğini anlamıyorlarmış gibi falan...”

“Iyk. Piknik ha? Hem de mezarlıkta?”

“Evet.”

“Kesin, böyle... topraktan... yeşil, parlak eller çıkıp sandviçleri aşırıyormuştur da?”

“Sanmam. Hem... Meksika’da sandviç yemiyorlar. Tort... tost... turt? Öyle bir şey yiyorlar.”

“Tosbağa bence.”

“Öyle mi?”

“Kesin,” dedi Bingil, çevresine bakınarak. “Kesin. Kesin... var ya, şu kapılardan birini çalmaya *kesin* cesaret edemezsin. Kesin, içeride sarsıla sarsıla yürüyen ölü insanlar duyarsın.”

“Neden sarsılıyorlarmış?”

Bingil düşündü.

“Eh, onlar her zaman sarsıla sarsıla hareket eder,” dedi. “Neden, bilmiyorum. Videolarda izledim. Ayrıca duvarlardan da geçebiliyorlar.”

“Neden?” dedi Johnny.

“Ne neden?”

“Neden duvarlardan geçiyorlar? Yani... canlı insanlar yapamıyor öyle bir şey. Ölü insanlar neden yapabilirsin ki?”

Bingil’in annesi videolar konusunda çok rahat davranıyordu. Bingil, yüz yaşındaki insanların bile ancak anne babalarıyla birlikte izleyebileceği filmleri izlemeye izni olduğunu söylüyordu.

“Bilmiyorum,” dedi. “Genelde çok... öfkeli oluyorlar.”

“Ölmüş oldukları içindir herhâlde...”

“Muhtemelen,” dedi Bingil. “Yaşanacak hayat değil onlarınki.”

(Johnny o akşam, Eşraftan Bowler’la tanıştıktan sonra yani, bu konuyu uzun uzun düşündü. O zamana

kadar tanıdığı yegâne ölü insanlar, bir tür hastalıktan ötürü hastanede ölen Bay Page ile doksan altı yaşında eceliyle vefat eden büyükninesi idi. İkisi de öyle öfkeli insanlar değildi. Evet, büyükninesinin akli biraz karıştı ama kesinlikle öfkeli değildi. Johnny onu ziyaret etmek için Günışığı Çayrırları'na gitmişti. Büyükninesi orada, bol bol televizyon izleyerek ve bir sonraki yemek zamanının gelmesini bekleyerek, sakince yaşıyordu. Bay Page de oralarda sessizce dolaşırdı. O sokakta yaşayan ve gün ortasında hâlâ evinde olan tek erkekti.

Yani, sırf Michael Jackson'la dans edecekler diye, öldükten sonra yeniden ayaklanacak tipler değildi ikisi de.* Ve büyükninesini duvarlardan geçmeye yöneltecek tek şey, uzaktan kumandayı kapmak için on beş yaşlı hanımla savaşımasını gerektirmeyecek bir odanın vaadi olurdu...)

Johnny, insanların pek çok şeyi yanlış anladığını düşünüyordu. Bunu Bingil'a da söyledi.

Bingil itiraz etti.

“Ölülerin bakış açısından bakınca farklı görünüyor dur muhtemelen,” dedi.

Şimdi Batı Caddesi'nde yürüyorlardı. Mezarlık, yolları ve sokakları olan bir şehir gibi düzenlenmişti. Sokak isimleri pek yaratıcı değildi gerçi: Örneğin, Kuzey Yolu ile Güney Patikası, banklar konulmuş, çakıl taşı kaplı, küçük bir alanda Batı Caddesi'ne kavuşuyordu.

---

* Michael Jackson'ın *Thriller* şarkısının klibinde dans eden zombileri düşünüyor... [E.N.]

Bir tür şehir merkezi gibi... Ama bu şehir, Victoria Dönemi tarzında yapılmış büyük mozoleler yüzünden, dünyadaki en uzun hafta sonu tatiline girmiş bir şehre benziyordu.

“Babam, bunların üzerine binalar yapılacağını söyledi,” dedi Bingil. “Bakımı çok pahalı olduğu için belediye burayı büyük şirketlerden birine üç kuruşa satmış.”

“Nasıl yani? Hepsini birden mi?” dedi Johnny.

“Babam öyle dedi,” dedi Bingil, ama pek de emin değil gibiydi. “Bunun tam bir rezalet olduğunu söyledi.”

“Kavak ağaçlarının olduğu yeri bile mi satmışlar?”

“Her yeri,” dedi Bingil. “İş merkezi mi ne, öyle bir şey olacakmış.”

Johnny çevreye göz gezdirdi. Kilometreler boyunca, bölgedeki tek yeşil alan burasıydı.

“Üç kuruş ha...” dedi. “Bense en az *bir pound* verirdim buraya...”

“Evet ama *sen* buraya bina yapamazsın,” dedi Bingil. “Önemli olan da o.”

“Ben zaten buraya bina falan yapmak istemezdim. Sırf, olduğu gibi bıraksınlar diye satın alırdım.”

“Evet,” dedi, sağduyunun sesi Bingil. “Fakat insanlara da iş lazım. İnsanların çalışması gerekiyor.”

“Eminim buranın sakinleri buna hiç memnun olmazdı,” dedi Johnny. “Bilselerdi yani.”

“Sanırım onları başka yere nakledecekler,” dedi Bingil. “Öyle bir şey *olmalı* yani. Yoksa... düşünsene, bahçeyi kazmaya bile cesaret edemez insan...”

Türkçelestiren:
Niran Elçi

MEZARLIĞI YIKMAK MI? CESETLERİNİ ÇİGNEMENİZ GEREK!

Johnny, hayaletleri... pardon, *yaşlı-ötesi-vatandaşları* neden görmeye başladığını kesinlikle biliyor.
Her şey birdenbire oldu. Öylece, hiç yoktan.

Fakat bildiği bir şey var: Belediye, şehir mezarlığını büyük bir holdinge, hem de üç kuruşa satmaya kararlı.
Ne de olsa ölüler hiç vergi ödemiyor...

Şimdi, ölüler yeniden hayata tutunurken
Johnny ve dostları da buz gibi bir maceraya atılıyor.

Tarih ve kent bilincinin önemini vurgulayan satırları ve komik diyaloglarıyla *Hayaletleri Ancak Sen Anlayabilirsin*, güldürürken düşünd... Eh, ürpertirken eleştiriyor!

www.tudem.com

f t i @ tudem yayin grubu

ISBN: 978-605-285-258-3

9 786052 852583